

Επ' ευκαιρία του «2014 - Έτος Μνήμης Κώστα Μόντη» Η ποίηση Κώστα Μόντη και η σημαντική προσφορά του στην κυπριακή και ευρύτερη ελληνική λογοτεχνία

του δρα Χρίστου Γ. Αριστείδου*

1. Το 2014 - Έτος Μνήμης Κώστα Μόντη

Φέτος, το 2014, συμπληρώνονται 100 χρόνια από τη γέννηση και 10 χρόνια από τον θάνατο του ποιητή Κώστα Μόντη που θεωρείται ο μεγαλύτερος ποιητής της Κύπρου του 20^{ου} αιώνα και ένας από τους σημαντικότερους σύγχρονους ποιητές με πανελλήνια καταξίωση και εμβέλεια στον χώρο των ελληνικών γραμμάτων. Το έργο του αποτελεί μοναδική συνεισφορά στην κυπριακή αλλά και την ευρύτερη ελληνική λογοτεχνία, την οποία έχει καταξιώσει, εμπλουτίσει και τιμήσει με τη συνολική λογοτεχνική και ευρύτερη πνευματική παρουσία και προσφορά του. Το εξαιρετικό έργο του δικαίως τον καταξίωσε και τον καδιέρωσε από **ποιητή της περιφέρειας σε ποιητή του μείζονος Ελληνισμού**.

Για να τιμηθεί επάξια η μνήμη του κορυφαίου αυτού ποιητή μας Κώστα Μόντη και να προβληθεί το σημαντικό έργο και η μεγάλη προσφορά του στα γράμματα και τον πολιτισμό της Κύπρου και κατ' επέκταση του σύγχρονου Ελληνισμού, από τα τέλη του 2009 συνεστήθη ειδική Οργανωτική Επιτροπή για τα 100 χρόνια από τη γέννηση και 10 χρόνια από τον θάνατο του Κώστα Μόντη. Με εισήγηση της Επιτροπής αυτής το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού υπέβαλε σχετική Πρόταση, με βάση την οποία το Υπουργικό Συμβούλιο στις 29 Μα ου 2013 κήρυξε «το 2014 - Έτος Μνήμης Κώστα Μόντη».

Στην Επιτροπή αυτή, που ενεργεί ως «**Οργανωτική Επιτροπή Έτους Κώστα Μόντη 2014**» συμμετέχουν το Κοινωνικό, Επιστημονικό και Πολιτιστικό Ίδρυμα «Φώτος Φωτιάδης», το Πολιτιστικό Ίδρυμα της Τράπεζας Κύπρου, το Ίδρυμα Κώστα Μόντη, εκπρόσωπος των Πολιτιστικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, εκπρόσωπος του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου, οι καθηγητές Πανεπιστημίου Κύπρου δρ Γιώργος Γιωργής και δρ Πέτρος Παπαπολυβίου και εκπρόσωπος της Ελληνικής Πρεσβείας στην Κύπρο. Πρόεδρος της Επιτροπής είναι ο δρ Φώτος Φωτιάδης, πρόεδρος του Ιδρύματος «Φώτος Φωτιάδης» και του Ιδρύματος Κώστα Μόντη, και Γραμματέας ο δρ Χρίστος Γ. Αριστείδου, διευθυντής του Ιδρύματος «Φώτος Φωτιάδης».

* Πρώην Επιθεωρητή Μέσης Εκπαίδευσης και νυν Διευθυντή του Κοινωνικού, Επιστημονικού και Πολιτιστικού Ιδρύματος «Φώτος Φωτιάδης»

Η Επιτροπή αυτή από το 2009 συνέρχεται σε τακτικές συνεδριάσεις, διατηρεί συνεχείς επαφές με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, με πανεπιστήμια της Κύπρου και της Ελλάδος, με δήμους, ιδρύματα, σωματεία και άλλους πολιτιστικούς φορείς, πολιτιστικά περιοδικά, εφημερίδες, ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς, ενώσεις λογοτεχνών και ανθρώπους των Γραμμάτων και της Τέχνης, και άλλους σημαντικούς παράγοντες της πολιτιστικής και κοινωνικής ζωής με στόχο την ενδάρρυνση, την ανάληψη και τον συντονισμό διαφόρων εκδηλώσεων για να τιμηθεί επάξια ο μεγάλος ποιητής της Κύπρου Κώστας Μόντης τόσο στην Κύπρο όσο και στο εξωτερικό.

Όπως έχει ήδη ανακοινωθεί στον τύπο, κατά τη δημοσιογραφική διάσκεψη που έγινε από την Επιτροπή Έτους Κώστα Μόντη, στις 31 Ιανουαρίου 2014, το Έτος Κώστα Μόντη θα εορταστεί με σειρά διάφορων εκδηλώσεων που έχουν ήδη προγραμματιστεί και θα γίνουν σε όλες τις πόλεις της Κύπρου, στην Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη, στο Παρίσι και αλλού. Οι πολλές και ποικίλες αυτές πολιτιστικές εκδηλώσεις θα γίνουν κάτω από την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού με συντονισμό από την Οργανωτική Επιτροπή του Έτους Κώστα Μόντη, από την ίδια την Επιτροπή, το Κοινωνικό, Επιστημονικό και Πολιτιστικό Ίδρυμα «Φώς Φωτιάδης», το Ίδρυμα Κώστα Μόντη, τα πανεπιστήμια της Κύπρου, πνευματικά και άλλα σωματεία και ιδρύματα, σχολεία μέσης εκπαίδευσης, δήμους και κοινότητες. Επίσης πολλά λογοτεχνικά περιοδικά και άλλες εκδόσεις, με σχετικές δημοσιεύσεις που θα φιλοξενήσουν στις στήλες τους, θα συμβάλουν με τον δικό τους τρόπο στη μεγαλύτερη επιτυχία των εορταστικών εκδηλώσεων που θα διοργανωθούν στο πλαίσιο του Έτους Κώστα Μόντη.

Με πρωτοβουλία της Οργανωτικής Επιτροπής και προσωπική συμβολή του Προέδρου της Επιτροπής Δρα Φώτου Φωτιάδη, ο οποίος συνδεόταν με τον Κώστα Μόντη με βαθειά φιλία που κράτησε εξηναδύο χρόνια μέχρι το θάνατο του ποιητή, το πλούσιο πρόγραμμα των εορτασμών του «Έτους Μνήμης Κώστα Μόντη» θα περιλαμβάνει κοπή Αναμνηστικού Νομίσματος από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, ετοιμασία δύο ταινιών, μία από το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου και μία άλλη από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, κυκλοφορία αναμνηστικού Γραμματοσήμου από τα Κυπριακά ταχυδρομεία και τη διοργάνωση διάφορων εκδηλώσεων στην Κύπρο και το εξωτερικό. Επίσης πολλοί Δήμοι και κοινότητες της Κύπρου, αποδεχόμενοι εισήγηση της Οργανωτικής Επιτροπής, πέραν από τη διοργάνωση εκδηλώσεων εις μνήμη του ποιητή Κώστα Μόντη, θα δώσουν το όνομά του σε λεωφόρους, οδούς, πλατείες, πάρκα και αίθουσες πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Η έναρξη των εκδηλώσεων του Έτους Κώστα Μόντη έγινε με την τοποθέτηση ορειχάλκινης προτομής του ποιητή στα προπύλαια του Παγκυπρίου Γυμνασίου, η οποία φιλοτεχνήθηκε από τον εξάιτερο Κύπριο καλλιτέχνη Γιώργο Μαυρογένη με δαπάνες του Κοινωνικού, Επιστημονικού και Πολιτιστικού Ίδρυματος

«Φώτος Φωτιάδης. Τα αποκαλυπτήρια της προτομής τέλεσε ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Νίκος Αναστασιάδης στις 18 Φεβρουαρίου 2014. Έκτοτε η προτομή αυτή κοσμεί τα προπύλαια του ένδοξου και ιστορικού αυτού εκπαιδευτηρίου, του οποίου ο Κώστας Μόντης υπήρξε αριστούχος απόφοιτος. Μετά τα αποκαλυπτήρια στην Αίδουσα Τελετών του Παγκυπρίου Γυμνασίου πραγματοποιήθηκε επιστημονικό συνέδριο για το έργο του τιμώμενου ποιητή.

Στα πλαίσια των πιο πάνω εορτασμών εκδηλώσεις προγραμματίστηκαν να γίνουν και στο εξωτερικό, όπως στην Ελλάδα, το Παρίσι, την Ιταλία, τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και αλλού.

2. Το Σημαντικό έργο του Κώστα Μόντη

Με την ποίηση και το σημαντικό συνολικό λογοτεχνικό έργο του Κώστα Μόντη έχουν ασχοληθεί όλοι οι σύγχρονοι Έλληνες και ξένοι κριτικοί και μελετητές της νεότερης ελληνικής και κυπριακής λογοτεχνίας. Για το σημαντικό και μοναδικό έργο που μας κληρονόμησε ως ιερή παρακαταθήκη έχουν γραφτεί τα πιο κολακευτικά σχόλια τόσο από Έλληνες όσο και ξένους μελετητές και κριτικούς της λογοτεχνίας. Τις τελευταίες δύο δεκαετίες πληθαίνουν διαρκώς οι μεταφράσεις του έργου του σε ξένες γλώσσες, αυξάνονται τα αφιερώματα που εκδίδονται για το έργο του και η ποίησή του διδάσκεται σε πολλά πανεπιστήμια της Κύπρου, της Ελλάδας, της Γαλλίας, του Μεξικού και διαφόρων άλλων χωρών. Ο Κώστας Μόντης ευτύχησε να τιμηθεί με πολλά βραβεία και διακρίσεις, μεταξύ των οποίων ξεχωρίζουν το Βραβείο Συνολικής Προσφοράς για τη συμβολή του στην Κυπριακή και γενικά στην Ελληνική Λογοτεχνία από το Υπουργείο Παιδείας της Κύπρου (1973), το Αριστείο Γραμμάτων και Τεχνών της Κυπριακής Πολιτείας (1994), η αναγόρευση του σε Επίτιμο Διδάκτορα της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κύπρου (1997), η αναγόρευσή του σε Αντεπιοτέλλον Μέλος της Ακαδημία Αθηνών (2001) και το γεγονός ότι προτάθηκε δύο φορές για το Βραβείο Νόμπελ.

Στο σημείο αυτό θα δανειστώ τα λόγια του Καθηγητή του Πανεπιστημίου Κύπρου Μιχάλη Πιερή, ενός από τους σημαντικούς μελετητές του Κώστα Μόντη, ότι *«Τιμώντας τον μεγάλο Κύπριο Ποιητή Κώστα Μόντη, τιμούμε πριν απ' όλα την ελληνική ποίηση, την οποία ο Μόντης πλούτισε από τη σκοπιά της Κύπρου. Στο πολυδύναμο έργο του έχει καταγραφεί κάθε κραδασμός του νησιού: ερωτικός, κοινωνικός, πολιτικός, έχουν αποτυπωθεί όλα τα νοήματα του κόσμου της Κύπρου, είτε ως ρυθμός, είτε ως όνειρο, είτε ως βλέμμα, είτε ως γεύση. Πρόκειται για μια ανεπανάληπτη δυναμική αναμέτρηση με την παράδοση, που έχει επιτρέψει στο έργο αυτό να εκφράσει, με οργανικά νεωτερικές μορφές, το πολυδιάστατο έστω και αλλοτριωμένο εν πολλοίς πρόσωπο της νεότερης κυπριακής πραγματικότητας.*

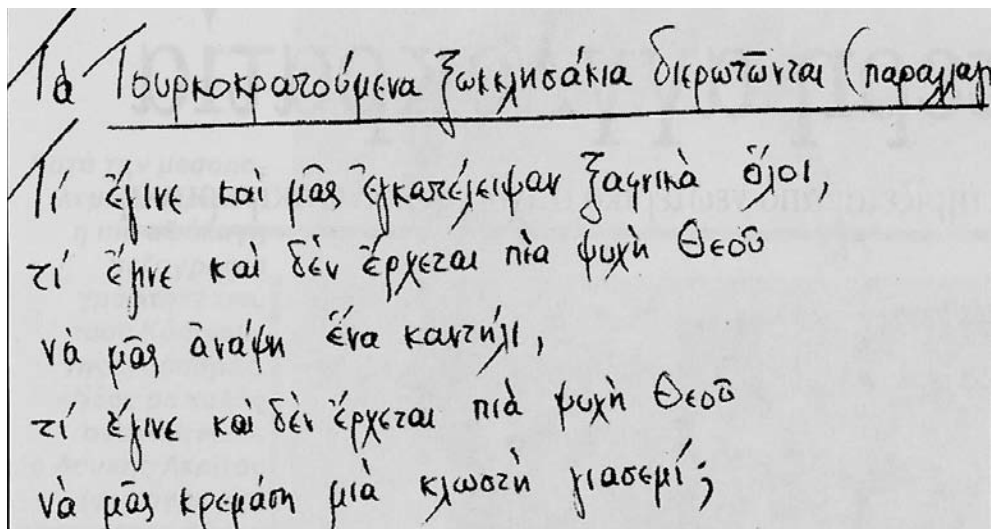
Ο Κώστας Μόντης, γνήσια ανατρεπτικός ποιητής, τόσο στις πολύστιχες συνθέσεις του (τα «Γράμματα στην Μητέρα»), όσο και στις ακαριαίες «Στιγμές» του,

έχει αμφισβητήσει ουσιαστικά το καθιερωμένο, το κανονικό, το νεομισμένο. Ανακαλύπτοντας και αποκαλύπτοντας το αυθεντικό ποιητικό του πρόσωπο, αποτύπωσε με απλότητα και σοφία, αλλά και με ιδιότυπη χάρη, το κατακερματισμένο πρόσωπο της σύγχρονης ζωής και εμπλούτισε τη νεοελληνική αλλά και την ευρωπαϊκή λογοτεχνία με το ποιητικό απόσταγμα μιας πλούσιας βιοτικής εμπειρίας, τόσο σε ιδιωτικό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Αξιοποίησε δημιουργικά όλο τον πλούτο της γλωσσικής, ιστορικής και πολιτισμικής παράδοσης του μείζονος ελληνισμού και περιχαράκωσε μέσα στο έργο του, με πρωτόφαντη ποιητική δύναμη, τον ανεξάλειπτο χαρακτήρα των ριζιμιών αξιών της Ρωμοσύνης.

Πρόκειται για ένα ποιητικό μέγεθος που δεν μπορεί να το σφετεριστεί κανείς, παρά μόνο η Κύπρος, η Ελλάδα και η «Μητέρα Ποίηση». Μακριά από κολακείες, συναλλαγές και άλλες δοσοληγίες, το έργο του Μόντη υπήρξε πάντοτε καθαρά ποιητικό, δηλαδή «ενοχλητικό» προς κάθε μορφή συντήρησης, κάθε μορφή κατεστημένης σκέυης ή τάξης. Αναθεωρητικός, ρηξικέλευδος, εικονοκλαστικός και καινοτόμος, ο Κώστας Μόντης εκόμισε στη νεοελληνική ποίηση ατόφιους και αυθεντικούς τους σύγχρονους αλλά και τους πανάρχαιους ρυθμούς της Κύπρου. Την εμπλούτισε με νέα στοιχεία ποιητικής οικονομίας, ελεγεΐας και σάτιρας, ειρωνείας και σαρκασμού, από τη σκοπιά του ελληνισμού της περιφέρειας, του ελληνισμού που πορεύεται ανά τους αιώνες μακριά μας και τόσο κοντά σε ό,τι πιο γνήσια ελληνικό. Το ελληνικόν ως τρόπος επιλογής, το ελληνικόν ως απόφαση παιδείας, το ελληνικόν ως αξία γνήσιου ανθρωπιστικού πνεύματος, που συνέβαλε στις δημοκρατικές επαφές λαών και πολιτισμών της Μεσογείου, που συνέβαλε «με την ποικίλη δράση των στοχαστικών προσαρμογών» στην ανεκτικότητα και στην αποδοχή του άλλου. (Μιχάλη Πιερή, «Ανθολογώντας τον Κώστα Μόντη. Σχόλιο στο έργο του», Περιοδικό Η λέξη, αφιέρωμα στον Κώστα Μόντη, 152, Ιούλιος-Αύγουστος 1999, σ. 339).

Ο Καθηγητής του Πανεπιστημίου Κύπρου Γιώργος Γιωργής, ανασκοπώντας τη σχέση της ποίησης του Μόντη με την ιστορία, αναφέρει ότι «Σπάνια ποιητής βρέθηκε σε τόσο πυκνό και έντονο διάλογο με την ιστορία όσο ο Μόντης. Χωρίς μάλιστα να καταφεύγει στις σελίδες της για συμβολισμούς, θέματα, πρότυπα και αναγωγές. Ο ιστορισμός του Μόντη βρίσκεται στους αντίποδες εκείνου του Καβάφη και του Σεφέρη. Πίσω από τους στίχους του Μόντη δεν κρύβεται ο φιλοσοφικός προβληματισμός του Καβάφη, αλλά η απόλυτη αγωνία του για το μέλλον του κυπριακού Ελληνισμού. Το μήνυμά του είναι ξεκάθαρα πολιτικό, η κατάθεση της αντίθεσης του στις Συμφωνίες της Ζυρίχης. Κατορδώνει ωστόσο σ' ένα δεύτερο επίπεδο να είναι αμφίσημο, κι εδώ έγκειται η καθολικότητα του έργου του. Οι περιπτώσεις που ο Μόντης καταφεύγει στην αρχαία ή τη μεσαιωνική ελληνική ή κυπριακή Ιστορία είναι αναλογικά λίγες. Αντίθετα τον προβληματίζει η σύγχρονη Ιστορία, τα γεγονότα του καιρού του, προσεγγίζοντας τα πράγματα μ' ένα βαθύ ανθρωπισμό. Υπάρχει ένας κυρίαρχος ανθρωπισμός στις ποιητικές του προσεγγίσεις που βρίσκεται πέρα από ιδεολογίες και

ιδεολογήματα. Στο επίκεντρο της σκέψης του πάντα ο άνθρωπος, η ελευθερία, η θυσία για τα ιδανικά. Τα ιστορικά γεγονότα που οριοθετούν την ποίησή του είναι ο απελευθερωτικός αγώνας του 1955-1959 και η τουρκική εισβολή του 1974». (Γιώργος Γεωργής, «Η αποδόμηση της Ιστορίας», Περιοδικό Η λέξη, αφιέρωμα στον Κώστα Μόντη, 152, Ιούλιος-Αύγουστος 1999, σ. 362-363).

3. Οι απόψεις του ίδιου του ποιητή για το έργο του

Θεωρώ πολύ χρήσιμο να αναφέρω και τις απόψεις του ίδιου του ποιητή για το έργο του. Ο Κώστας Μόντης απαντώντας σε διάφορες ερωτήσεις που του υποβάλλονταν κατά καιρούς, σημειώνει κατά λέξη: «Ίσως θα πρέπει να σας κάνω μια μικρή εισαγωγή στην ιδιαιτερότητα της ποίησής μου. Ποια είναι δηλαδή τα χαρακτηριστικά της.

Ως πρώτο χαρακτηριστικό ανέφερε ότι δίνει τον πυρήνα του ποιήματος και αποβάλλει την περιφέρεια, τον περίγυρο του ποιήματος. Χαρακτηριστικά σημειώνει «Προσπάθησα να αποβάλω την περιφέρεια, τον περίγυρο του ποιήματος και να κρατώ μονάχα το κουκούτσι, το εσωτερικό κουκούτσι, να δίνω τον πυρήνα του ποιήματος και να αφήνω τον αναγνώστη να βρίσκει τα σκαλιά που οδηγούν στον πυρήνα και τα σκαλιά που οδηγούν πέρα από τον πυρήνα. Κι όπως καταλαβαίνετε, τα σκαλιά είναι διαφορετικά για τον κάθε αναγνώστη.

Ένα δεύτερο χαρακτηριστικό αυτής της μορφής της ποίησής μου, είναι η πλήρης αποβολή της περιφέρειας, που αποτελεί μία προσπάθεια να μεταποιησω, να μετουσιώσω τη φιλοσοφική σκέψη σε αίσθημα, για να το δεχτεί η ποίηση. Η ποίηση, όπως και γενικά η τέχνη, δεν μπορεί να ανέβει στην έδρα και να γίνει δάσκαλος. Αν ανέβει στην έδρα, έχει ήδη καταστραφεί. Πρέπει να βρούμε άλλο τρόπο για να υποβάλει κάτι η ποίηση. Αν καθίσει στην έδρα, γί-

νεται εγκεφαλική και ανύπαρκτη. Και ο άλλος τρόπος είναι να δώσεις εκείνο που θέλεις να διδάξεις με αίσθημα, να μετατρέγεις τη φιλοσοφική σου σκέψη σε αίσθημα, που θα το δεχτεί η ποίηση και θα το δώσει ύστερα στους αναγνώστες της. Αυτό είναι το δεύτερο χαρακτηριστικό της ποίησής μου.

Ένα τρίτο χαρακτηριστικό είναι η επανάληψη, ιδιαίτερα στα πολύστιχα ποιήματά μου. Στα Γράμματα στη Μητέρα θα δείτε να επαναλαμβάνω και να επαναλαμβάνω πριν προχωρήσω παρακάτω. Και διερωτάται κανείς γιατί αυτή η επανάληψη. Το γιατί είναι πολύ δύσκολο, πάρα πολύ δύσκολο να το δώσεις στην τέχνη. Κανείς δεν ξέρει τον λόγο αυτού ή εκείνου. Αλλά είναι, όπως το βλέπω εγώ εκ των υστέρων και χωρίς να το έχω προγραμματίσει, μια προσπάθεια, μια ανάσα για να πιάσω παραπέρα, όπως ανεβαίνουμε στο βουνό και παίρνουμε μία ανάσα και πιάνουμε παρακάτω και έπειτα παρακάτω. Πιστεύω ότι δεν ενοχλούν. Αντίθετα, όταν αποπειράθηκα να αφαιρέσω μερικές, είδα ότι κάτι είχα κουτσουρέψει κι έπρεπε να τις αφήσω. Αυτά για την ποίησή μου» (Κώστας Μόντης, «Στους λογοτέχνες ο πόνος είναι έμπνευση», Περιοδικό Η λέξη, αφιέρωμα στον Κώστα Μόντη, 152, Ιούλιος-Αύγουστος 1999, σ. 405).

Η ποίησή μου και τα πεζά μου ασχολούνται περισσότερο, σχεδόν αποκλειστικά, με τα μικρά και ταπεινά της ζωής μας: ένα γατάκι ή ένα παιδάκι που σκοτώνεται, ένα αυτοκίνητο, ένας καμηλιέρης, τα πιο ταπεινά και τα πιο φτωχά της ζωής μας. Ακόμα και στα παιδικά μου ποιήματα δίνω, ενώ δεν θα 'πρεπε, μία εικόνα πόνου που δεν αρμόζει σε αναγνώσματα παιδιών. Αλλά δεν μπορείς να τ' αποφύγεις. Ο πόνος γενικά εμπνέει και την ποίησή μου και τα πεζά μου. Τον πόνο αυτόν τον έζησα από πολύ μικρός. Είχα μία περιπετειώδη οικογενειακή ζωή. Έχασα δύο αδελφούς μου, μεγαλύτερους αδελφούς μου, τον ένα είκοσι ετών και τον άλλον δεκαέξι ετών εντός τριών εβδομάδων. Κι έμεινα εγώ, ένα κούτσουρον εκεί πέρα, οκτώ χρονών. Κι έλεγε ο μπαμπάς μου: «Είχα δύο στύλους και μου έμεινε αυτό το κλώναρακι» (Κώστας Μόντης, «Στους λογοτέχνες ο πόνος είναι έμπνευση», Περιοδικό Η λέξη, αφιέρωμα στον Κώστα Μόντη, 152, Ιούλιος-Αύγουστος 1999, σ. 406).

Η χαρά δεν εμπνέει. Εμπνέει η λύπη. Πρέπει να πληρώσεις. Για να συγκινηθείς τον αναγνώστη σου, πρέπει να κλάγεις εσύ δέκα φορές για να κλάγει εκείνος μία. Πρέπει δέκα φορές να τρανταχτείς εσύ για να τρανταχτεί εκείνος μία. Και όλα αυτά, και τις επιτυχίες και όλα, θα τις πληρώσεις. Θα έρθουν ώρες που εκ των υστέρων θα τις πληρώσεις πολύ ακριβά.» (Η λέξη,ό.π. σ.406).

Ελέχθη ότι η γραφή ποιημάτων στο κυπριακό γλωσσικό ιδίωμα είναι μια προσπάθεια φυγής. Κλείνω δηλαδή την πόρτα στα μεγάλα θέματα για να βγω έξω να ξεκουραστώ. Νομίζω ότι δεν είναι αυτός ο λόγος. Μερικά πράγματα από την υφή τους πρέπει να γραφτούν στη γλώσσα που πρωτομίλησες». Δίνει ως παράδειγμα τους στίχους:

Χρόνια, σκλαβικιές ατέλειωτες –τομ πάτσον τζαι τογ κλώτσον τους.

Εμείς τζαμαί: Ελιές τζαι τερατσιές πάνω στορ ρότσον τους. »(Η λέξη,ό.π. σ.407).

Και τονίζει ότι το νόημα και η σημασία τους δεν μπορεί να αποδοθεί αν αυτοί γραφτούν στη νεοελληνική μορφή της γλώσσας μας.

Στο ερώτημα αν επηρεάστηκε και από ποιους ποιητές απαντά ως εξής:

«Εμείς οι ποιητές δεν ξέρουμε ακριβώς από πού επηρεαστήκαμε. Όταν έχεις διαβάσει πολλά, μένουν στο μυαλό σου διάφορα πράγματα και δεν ξέρεις από πού επηρεάστηκες. Κάποτε λες πράγματα που είπαν άλλοι και νομίζεις ότι είναι δικά σου. Αλλά νομίζω ότι η ποίησή μου είναι επηρεασμένη από τον Καβάφη, τον Καρυωτάκη (όχι από τον Σεφέρη και τον Ελύτη), από τον Έλιοτ, τον Έζρα Πάουντ, τον Αραγκόν και τον Ελνάρ. Αυτό δεν σημαίνει ότι τους αντέγραφα, αλλά όπως λεν και οι Εγγλέζοι «το ένα κερύ από τ' άλλο ανάβει». Σου δίνει ξαφνικά μία ιδέα και λες: «Αυτό ο Αραγκόν έπρεπε να το πει αλλιώς». Νομίζω όμως ότι στις ώριμες μου «Στιγμές» απομακρύνομαι απ' όλους αυτούς που μ' επηρέασαν. Έχω μέσα μου ένα δικό μου είδος καναλιού, απ' όπου περνούν οι σίχοι. Αν περάσουν από το κανάλι, είναι καλοί. Αν δεν περάσουν, ούτε γω δεν ξέρω, δεν είναι καλοί. Μπορεί κάποιος σίχοι να είναι καλοί από την αρχή και να τους βάλω σε μια συλλογή μου κι άλλοι να περιμένουν δέκα χρόνια επί ματαίω στα συρτάρια μου». (Η λέξη,ό.π. σ.407).

Αμέσως μετά τον θάνατο του Κώστα Μόντη, που επισυνέβη την 1^η Μαρτίου του 2004, το Κοινωνικό, Επιστημονικό και Πολιτιστικό Ίδρυμα Φώτος Φωτιάδης αποφάσισε να προκηρύξει τα Βραβεία Κώστα Μόντη για τη Συγγραφή δοκιμίου που θα αναφέρεται στο έργο του ποιητή. Τα βραβεία αυτά, που έκτοτε διοργανώνονται από το προαναφερθέν Ίδρυμα Φώτος Φωτιάδης σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού και τον Σύνδεσμο Κυπρίων Ελλήνων Φιλολόγων και την οικογένεια του τιμώμενου ποιητή, έχουν καταστεί ένας σημαντικός ετήσιος δεσμός στον οποίο συμμετέχουν κάθε χρόνο όλο και πιο πολλοί μαθητές και μαθήτριες από όλα τα δημόσια και ιδιωτικά σχολεία Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης και τις Τεχνικές Σχολές της Κύπρου. Από το σχολικό έτος 2009-2010 ο δεσμός αυτός εμπλουτίστηκε με δύο ακόμη Παγκύπριους Διαγωνισμούς ένα για τη Μελοποίηση Στίχων του Κώστα Μόντη και ένα ακόμη για τη Διασκευή και Δραματοποίηση Στίχων του Κώστα Μόντη, οι οποίοι διοργανώνονται μόνιμα κάθε χρόνο επίσης από το Ίδρυμα Φώτος Φωτιάδης σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού και την οικογένεια του τιμώμενου ποιητή. Και σ' αυτούς τους Διαγωνισμούς απονέμονται χρηματικά βραβεία στους νικητές από το Ίδρυμα Φώτος Φωτιάδης. Βασικός στόχος και των τριών διαγωνισμών είναι το έργο του μεγάλου μας ποιητή να αγκαλιαστεί όσο το δυνατό περισσότερο από τη μαθητική μας νεολαία η οποία μπορεί να επωφεληθεί πολλαπλά απ' αυτό και, κατά δεύτερο λόγο, να δοθούν στους νέους μας περισσότερες ευκαιρίες να ασχοληθούν με την ποίηση, τη λογοτεχνία και τη μουσική σύνθεση, προστατεύοντάς τους έτσι από αντικοινωνικές συμπεριφορές και κακές συνήθειες που αποτελούν σοβαρή απειλή για τη σημερινή νεολαία.

Στις 30 Μαΐου 2007, τοποθετήθηκε και η πρώτη προτομή του ποιητή Κώστα Μόντη στη Λεωφόρο Στασίνου, αρ 8, μπροστά από τα Κεντρικά Γραφεία του Ομίλου Εταιρειών Φώτος Φωτιάδης, όπου στεγάζεται και το Ίδρυμα Φώτος Φωτιάδης που είχε την πρωτοβουλία και ανέλαβε και τις δαπάνες για τη φιλοτέχνηση της προτομής από τον διάσημο Κύπριο καλλιτέχνη Γιώργο Μαυρογένη. Τα αποκαλυπτήρια της προτομής τέλεσε ο αει. Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Τάσος Παπαδόπουλος, ο οποίος στην ομιλία του μεταξύ άλλων ανέφερε και τα εξής: «*Η μεγαλοσύνη του Κώστα Μόντη δεν μετριέται από την έκταση του έργου του, αλλά από την προέκταση της δημιουργίας του εντός μας και μέσα στον χρόνο. Ο Κώστας Μόντης μπόρεσε με την ποίησή του να εκφράσει όχι μόνο τον εαυτό του, στον περιορισμένο χρόνο της ζωής του, αλλά τον κάθε άνθρωπο του τόπου του, τον κάθε άνθρωπο, της κάθε εποχής. Τον παντοτινό άνθρωπο, που ερωτεύεται και πάσχει, που αγωνιά και πικραίνεται, που πονεί από τις απρόβλεπτες επεμβάσεις του πεπρωμένου και που συγκινείται, μέχρι σημείου να δονείται, από τις απλές χαρές της ζωής, από τις αυτονόητες αξίες και αρχές της ζωής*». (Λογοτεχνικό Περιοδικό, Ύλαντρον, τεύχ.8-9, Ιούνιος 2007, σ.7.)

Επίσης το 2010 τοποθετήθηκε προτομή του στο Πανεπιστήμιο Ουνάμ του Μεξικού, που είναι το μεγαλύτερο της χώρας με περισσότερους από τετρακόσιες χιλιάδες φοιτητές και ελληνιστικό τμήμα σπουδών με πεντακόσιους φοιτητές που παρακολουθούν κυρίως αρχαία και νέα ελληνικά. Ένας μεγάλος αριθμός φοιτητών διδάσκονται ποίηση Κώστα Μόντη. Μάλιστα η καθηγήτρια του Πανεπιστημίου professor Moreleon έκδωσε και μια δίγλωσση συλλογή με ποιήματα του Κώστα Μόντη. Τα ποιήματα της συλλογής αυτής στη μια σελίδα είναι τυπωμένα στα ελληνικά και στην απέναντι σελίδα τυπωμένα σε μετάφραση στα ισπανικά. Η προτομή αυτή φιλοτεχνήθηκε από Μεξικανό γλύπτη, με δαπάνες του Κοινωφελούς, Επιστημονικού και Πολιτιστικού Ιδρύματος Φώτος Φωτιάδης.

Με το πλούσιο και μοναδικό έργο του Κώστα Μόντη, τις τελευταίες δύο δεκαετίες ασχολούνται όλο και περισσότεροι Έλληνες, Κύπριοι και ξένοι ερευνητές και μελετητές της Ελληνικής και Κυπριακής λογοτεχνίας, διοργανώνονται αρκετά συνέδρια, ημερίδες, συμπόσια, γίνονται εκδόσεις, γράφονται σημαντικές μελέτες και οργανώνονται λογοτεχνικοί και ποιητικοί διαγωνισμοί για τη μελέτη και έρευνα του έργου του. Όλες αυτές οι ενέργειες τιμούν τη μνήμη του ποιητή και φέρνουν κοντά στον κόσμο το θαυμάσιο έργο του. Ταυτόχρονα όμως τιμούν και την κυπριακή και ελληνική λογοτεχνία και την ιδιαίτερη πατρίδα μας, την Κύπρο.

Ο Ελλαδίτης πανεπιστημιακός Μίμης Σουλιώτης, που πριν μερικά χρόνια δίδαξε και στο Πανεπιστήμιο Κύπρου ποίηση Μόντη, αναφέρει «*υποστηρίζω ότι ο Κώστας Μόντης είναι κάτι περισσότερο από καλός ποιητής. Είναι μείζων*» και στη συνέχεια αναφέρει «*κρατώ στο νου μου την επιγραμματική αποτίμηση που έκαμε ο Γ.Π.Σαββίδης όταν τοποθετούσε τον Μόντη στο πιο υψηλό σκαλί όχι μόνο της σύγχρονης παρά ολόκληρης της νεοελληνικής ποίησης*». Στη συνέχεια

ο Μ. Σουλιώτης ανασκοπεί διάφορα γνωρίσματα της ποίησης του Μόντη, όπως είναι η γλώσσα στην οποία έγραψε, το ύφος, η λογοποιία, η μαστοριά (η μικρή φόρμα), η ιδεολογία και ο αριθμός των αναγνωστών της ποίησης κάθε ποιητή για να αποφανθεί πως «κανένα από τα πιο πάνω γνωρίσματα δεν ορίζει τον μείζονα ποιητή από μόνο του». Και συνεχίζει καταλήγοντας πως «όταν τα εντοπίσουμε όλα μαζί στο ίδιο έργο, ωστόσο δικαιούμαστε να υποστηρίξουμε πως ο ποιητής που τα συγκεντρώνει, ο Κώστας Μόντης στην περίπτωση είναι μείζων». (Λογοτεχνικό Περιοδικό, Ύλαντρον, τεύχ. 8-9, Ιούνιος 2007, σ.11-19).

Από άποψη δεματογραφίας το ποιητικό έργο του Κώστα Μόντη είναι πλούσιο και ποικίλο. Όμως μετά την τουρκική εισβολή του 1974 και την κατάληψη μεγάλου μέρους της Κύπρου, η ποίηση του ασχολείται ως επί το πλείστον με τις κατεχόμενες περιοχές της Κύπρου και ιδιαίτερα με την επαρχία Κερύνειας και τον Πενταδάκτυλο, που υπήρξαν οι ιεροί προμαχώνες της αντίστασης της επαρχίας Κερύνειας και της Κύπρου ολόκληρης ενάντια στη βάρβαρη τουρκική εισβολή του 1974. Οι αναφορές σ' αυτά τα πολύ σημαντικά μέρη, που με την ηρωική αντίσταση και το αίμα της θυσίας χιλιάδων παλληκαριών κατά την τουρκική εισβολή καθαγιάστηκαν και έγιναν σύμβολα του αγώνα του λαού μας για απελευθέρωση και επιστροφή στις πατρογονικές μας εστίες είναι πολύ σημαντικές. Τούτο πιστοποιείται και από τους πιο κάτω στίχους

*«Όλα μου σε ποίηση Κύπρου
Όλα μου σε ποίηση Λευκωσίας
και Κερύνειας
και Μόρφου
κι' Αμμοχώστου»*

Η Κερύνεια βρίσκει τη θέση της όχι μόνο στις «Στιγμές», τα μικρά και ολιγόστιχα ποιήματα του Κ. Μόντη, αλλά και σε αρκετά άλλα ποιήματά του που έχουν γραφτεί κυρίως μετά την Τουρκική εισβολή του 1974. Αυτά αριθμούν πέραν του 30% του συνολικού αριθμού των ποιημάτων του Κ. Μόντη για την εισβολή. Η Θάλασσα της Κερύνειας και ο Πενταδάκτυλος εμπνέουν και κεντρίζουν την ποιητική έμπνευση και δημιουργία, συνυφαίνονται με τους στοχασμούς και εκφράζουν τις ανησυχίες και τους συλλογισμούς του ποιητή. Ο Πενταδάκτυλος για τον Κ. Μόντη είναι «ο καπετάνιος που αποβίβασε την Κερύνεια και ξεμπάρκαρε με το δοιάκι του». Τη σχέση του Πενταδάκτυλου με την Κερύνεια την βλέπει σαν μια συνεχή και δυναμική σχέση αρσενικού και θηλυκού. «Από πού μας την έφερες Καπετάνιο Πενταδάκτυλε, από πού έκλεγες τη βασιλοπούλα και μας την έφερες καπετάνιο Πενταδάκτυλε»;

- Πολύ σημαντικές είναι οι αναφορές του Κ. Μοντη στην Κερύνεια και τον Πενταδάκτυλο στα Γράμματα στη Μητέρα, ιδιαίτερα στο Τρίτο Γράμμα, το οποίο γράφτηκε το 1980 και είναι εμπνευσμένο ολόκληρο από την Τουρκική εισβολή του 1974. Μιλώντας για το Γράμμα αυτό, ο ποιητής λέει πως «σ' αυτό βρίσκονται μαζεμένες όλες οι πικρές εμπειρίες της τουρκικής εισβολής, που μας έκανε

*πρόσφυγες στην ίδια μας την πατρίδα». Στο **Τρίτο Γράμμα στη Μητέρα**, ο ποιητής περιγράφει την καταθλιπτική κατάσταση που δημιουργήθηκε στο νησί μετά την αποβίβαση των ορδών του Αττίλα στην Κερύνεια και τα τραγικά γεγονότα των πρώτων ημερών της εισβολής, τον ηρωικό θάνατο εκατοντάδων εθνοφρουρών μας στις μάχες, τη διαπίστωση της ύπαρξης εκατοντάδων αγνοουμένων. Επίσης αναφέρεται στις εκατοντάδες αγέλαστους και αξύριστους πατέρες με μαύρα πουκάμισα και μητέρες που κάρφωσαν στα στήθια τους τις τρυφερές φωτογραφίες δεκαοχτάχρονων παιδιών τους και περιπλανώνται στους δρόμους ζητώντας να μάθουν από άλλους στρατιώτες ή αιχμαλώτους που γύρισαν αν είδαν τα παιδιά τους. Το τραγικό αυτό «υλικό», ο Κώστας Μόντης το ζύμωσε με τη φιλοπατρία του και τον πόνο του για την κατοχή και διχοτόμηση του νησιού, την αγωνία του για την τύχη της Κύπρου και την απογοήτευση για τα οράματα που προδόθηκαν και απ' αυτά όλα πλάσθηκαν τα ποιήματά του για την εισβολή και τις κατεχόμενες περιοχές της Κύπρου*

Μέσα από τους στίχους του φαίνεται η βαθεία δλίψη και ο δυσβάστακτος πόνος του για την κατάληψη και κατοχή του Πενταδάκτυλου από τα τουρκικά στρατεύματα εισβολής. Σ' αυτό το γράμμα ο ποιητής γράφει:

*Μητέρα, αν το βρεις το γράμμα μου, βαρύ
είναι που σκίβει απάνω του ο Πενταδάκτυλος φορτωμένος Τούρκο,
αν το βρεις ασήκωτο,
είναι που γονατίζει απάνω του ο Πενταδάκτυλος φορτωμένος
Τούρκο,
Θα τάχεις μάθει αυτά, μητέρα,
θάχεις μάθει για τον Πενταδάκτυλο.
Λοιπόν, τα μεσημέρια ακούγονται κάτι παράξενες φωνές,
λοιπόν, τα μεσημέρια ακούγονται κάτι ξερά τριξίματα
σα να ξεκολλούν βράχοι απ' την κορφή του Κυπαρισσόβουνου.
Και τις νύχτες βογγά στις πλαγιές του
το αίμα των σκοτωμένων παιδιών
και κυλά στις κρεββατοκάμαρές μας
και καταβρέχει τα βιβλία μας
και καταβρέχει τους στίχους μας
και καταβρέχει την αναπνοή μας
και τσαλαβουτάν τα πόδια
και τσαλαβουτά η καρδιά
και τσαλαβουτά το μυαλό.*

.....

Αυτοί οι στίχοι του Κώστα Μόντη θα πρέπει να παραμείνουν βαθεία ριζωμένοι στη σκέψη και την καρδιά όλων μας και να καθοδηγούν τα βήματα και τις ενέργειες μας μέχρι που να έρδει η ευλογημένη εκείνη μέρα της επιστροφής στις πατρογονικές μας εστίες και τις ερειπωμένες και αλειτούργητες εκκλησίες μας, που για σαράντα τώρα χρόνια στενάζουν κάτω από την πιο σκληρή σκλαβιά.